

Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi*

Developing Rating Scale to Assess Speaking Skills for Turkish Native Speakers

B. Ümit Bozkurt, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, umitbozkurt@gmail.com
Elif Arıca-Akkök, Ankara Üniversitesi, elif.arica@gmail.com

Öz. Bu çalışmada, anadili Türkçe olan yetişkin konuşucuların konuşma performansının değerlendirilmesinde kullanılabilir ve performansı “zayıf”tan “yetkin”e derecelendirmeye yarayacak bir derecelendirme ölçeğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, ön çalışma ve ana çalışma olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Ön çalışmada, kuramsal form geliştirme ilkelerine uygun olarak kişilik alan uzmanı grubu oluşturulmuş, taslak form hazırlanmış ve uzman görüşlerine göre maddelere ilişkin kapsam geçerlik indeksi (KGİ) elde edilmiştir. Son düzenlemelerle dereceli bir gözlem formu geliştirilmiştir. Ana çalışmada ise ön çalışmada geliştirilen *Konuşma Becerisi Gözlem Formu*, *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği* olarak geliştirilmiştir. “Dereceli puanlama anahtarı” ile “gözlem formu” olarak iki bölümden oluşan ölçme aracı için ilk çalışmada görüş alınmamış dört farklı uzmana başvurulmuş ve KGİ hesaplanmıştır. Dönütlere göre son biçimine ulaşan *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*, süreç değerlendirmesinin bir parçası olarak konuşucuya zayıf ve güçlü olduğu alanlarda dönüt verilebilmesini sağlayacak bir araç olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin bütününe ya da amaca yönelik olarak her bir bölümünün ayrı ayrı kullanılabilirliği ve başka ölçekler geliştirilirken “başvuru çerçevesi” olarak kullanılabilirliği öngörülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Konuşma becerisi, Türkçe anadili konuşucusu, süreç değerlendirme, kapsam geçerlik indeksi (KGİ), derecelendirme ölçeği, gözlem formu, dereceli puanlama anahtarı

Abstract. This study aims to develop a rating scale in order to assess adult native Turkish speakers' speaking performance on a scale from “poor” to “competent”. The study is comprised of two parts, which are the preliminary study and the main study. For the preliminary study, firstly a group of 10 field experts was formed, a draft form was prepared and index of content validity according to expert views was obtained, in conformation with theoretical form development principles. After the last revisions a rating scale is developed. In the main study, the “Speaking Skills Observation Form” designed for the preliminary study was updated as a “Speaking Skills Rating Scale”. Four field experts were consulted and ICV was calculated for the rating scale composed of two parts, which are “rating scale” and “observation form”. The *Speaking Skills Rating Scale*, which was given its last form using the feedback from experts, was designed as a tool, which as a part of a formative assessment, can provide the speaker feedback about their weak and strong abilities. This scale is proposed as a “reference framework” for designing similar scales in order to measure speaking skills. The scale can be used as a whole or part of it can be used individually in line with the requirements.

Keywords: Speaking skill, Turkish native speaker, formative assessment, index of content validity (ICV), rating scale, observation form, rubric

* Bu çalışma, 9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayında sunulan “Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin Konuşma Becerisi Gözlem Formu Önerisi” başlıklı sözlü bildirisinin geliştirilmiş ve genişletilmiş tam metnidir.

SUMMARY

Introduction

Alternative assessment is one of the basic components of education process. In this process observation of the student performance and making decisions about this performance has a principal function for the continuity of learning, because in modern education systems and lifelong learning programs, alternative assessment has a function beyond evaluating their performance and aims to develop learning (see formative assessment) and help the learner see their strong and weak points.

It is expected that the skills are realized in an applicative level while developing productive language skills (speaking and writing). For these skills to be measured, and for alternative assessment about these measurements to be made, the performance shown by the individual in the context of given task must be taken as a base for the assessment. Hence, the evaluation of a performance level about speaking requires the separate descriptions of sub components of this skill and a scale where various performance levels can be determined. The most functional approach which satisfies these two conditions which are required for a full evaluation is performance evaluation. In performance-based assessment, assessment scales (analytic scales, holistic scales and observation forms) are used.

When a survey was done in this context, it was seen that a comprehensive and user-friendly assessment tool is needed to evaluate the speaking performance of an adult Turkish first language speaker and give feedback to the speaker about their strong and weak points (process evaluation in graduate education, assessment of specialist speakers etc.). The main aim in developing the designed evaluation tool is not to assign scores, but to grade the performance from "poor" to "competent". In this framework, this study comprises of development of two evaluation scales that complete each other.

Preliminary Study

Since there is no trial applications in measurement tools in performance based assessments (when the number of participants is limited), a qualitative study carried out in accordance with expert views can statistically be converted into a quantitative study with the use of index of content validity (ICV) (Yurdugül, 2005). Within this scope a measurement tool depending on the theoretical process can be developed in four stages: a) Constituting a group of field experts b) Preparing the draft form c) Gathering expert views d) Obtaining ICV values and creating the last form according to ICV criteria (Lawshe, 1975'ten aktaran Yurdugül, 2005).

One of the two techniques proposed for developing a theoretical scale is Lawshe (1975) technique and the other is Davis (1992) technique. Davis (1992) technique was used in the pilot study. The aim was to develop an observation form for speaking skills for native Turkish adults using ICV. Within this aim first of all sub components of speaking skills were determined and observable behaviors were decided; and then these behaviors were transformed into items for the observation form. Using the expert views, ICV values of the items were calculated. ICV values of all items were found to be above .80. Besides, feedback given by the experts were considered while finalizing the form.

After these revisions content validity of the form was calculated by ICV and the last version of the speaking observation form was presented in the appendix (see App. 1). *Speaking Skill Observation Form (for Native Turkish Speakers) is composed of 30 items and four parts: pronunciation, fluency, content-language use and interaction-presentations strategies.*

Main Study

In the pilot study speaking skills observation form was shared and discussed with a study group of 30 participants in the 9th International Turkish Education-Teaching Symposium. In the

light of the feedbacks given Speaking Skill Observation Form was updated and the following steps were followed: Step 1: Revising the observation form considering the feedbacks for the pilot study. Step 2: Organizing the draft form. Step 3: Calculating ICV value and constructing the last version of the form.

In the first step feedback and questions from the preliminary study were examined. Within this scope the parts of the observation form which can be turned into a rating scale were updated. The item “use of standard dialect” was classified under “pronunciation”. Number 1 and 2 about respiration were combined.

In the second step, sub categories were created in order to make the measurement scale more understandable for the user. Accordingly, the main categories of the measurement scale were divided into these sub categories: *Pronunciation*: respiration/pose, articulation, volume, prosodic features, standard language use; *Fluency*: pause (filler sounds and words), repetition, speech speed-clarity, spontaneity-liveliness; *Language proficiency/content*: word choice, cohesion, coherence, meta-textual and discourse organization; *Interactional and presentation strategies*; addressing, carrying on speech with a dominant manner, controlling speech anxiety, using speech time, effective use of body language, making eye-contact, monitoring the response of the audience, using visual and auditory tools, using the scene, monitoring external distracters.

In the third step four experts (who were not used in the preliminary study) were consulted in order to obtain the ICV for the test items. The views of linguistic and Turkish education field experts on the relativity of items were calculated according to Davis (1992). ICV values of all of the items in Speaking Skill Rating Scale were calculated as .80 and above. After this stage, content validity was obtained by ICV and *Speaking Skills Rating Scale* developed for adult native Turkish speakers was given its last form (See. App. 2)

Conclusion

Speaking Skills Rating Scale (for Native Turkish Speakers) is designed as a tool to be used in order to assess speaking performance according to the speakers progress and give feedback to the speaker for his/her weak and strong abilities. The scale can be used as a whole or part of it can be used individually in line with the requirements. Moreover this scale is proposed as a “reference framework” when designing similar scales in order to measure speaking skills.

GİRİŞ

Ölçme ve değerlendirme, başka bir bakış açısıyla *durum belirleme* (alternative assessment), eğitim sürecinin temel bileşenlerindedir. Bu süreçte öğrenci performansının gözlemlenmesinin ve bu performansla ilgili karar verilmesinin öğrenmenin sürdürülebilmesi açısından önemli bir yeri vardır. Çağdaş eğitim sistemlerinde ve yaşam boyu öğrenme programlarında bireyin durumunun belirlenmesi, performansa “değer biçmek”ten öte bir işlev yüklenmekte ve öğrenmeyi geliştirmeyi (bkz. *süreç değerlendirme ya da geliştirici değerlendirme* [formative assessment]); öğrenenin zayıf ve güçlü olduğu yönlerini görmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir. Black ve William (2009, s.9) da süreç değerlendirmede öğretmenlerin (kimi zaman öğrenenin kendisinin ya da akranlarının) öğretimdeki bir sonraki adımla ilgili karar verebilmek için performansla ilgili verileri yorumlama ve kullanma amacı güttüklerini ifade etmektedir.

Üretici dil becerilerinin (konuşma ve yazma) geliştirilmesinde, becerinin uygulama düzleminde gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu becerilerin ölçülebilmesi ve bu ölçümlere dayalı durum belirlemenin yapılabilmesi için de bireyin verilen görev bağlamında ortaya koyduğu performansın değerlendirmeye temel alınması gerekmektedir. Bu kapsamda konuşmayla ilgili bir performans düzeyinin değerlendirilebilmesi, ilgili becerinin her bir alt boyutunun ayrı ayrı betimlenmesini ve farklı performans düzeylerinin belirlenebileceği bir derecelendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Tam bir durum belirleme için zorunlu olan bu iki koşulu karşılayan en kullanışlı yaklaşım ise performansa dayalı değerlendirmedir. Performansa dayalı değerlendirmede ise sıklıkla *derecelendirme ölçekleri* (çözümleyici ölçekler, bütüncül ölçekler ve gözlem formları) kullanılmaktadır.

Derecelendirme ölçekleri, düşükten yükseğe bir derecelendirme sunar ve bir performansı işaret eden davranışların veya özelliklerin açıklamasını kapsar. Aynı zamanda artan düzeydeki yeterlilik, yetenek, bilgi ve benzeri özellikleri, işlevsel olarak tanımlamaya yardımcı olur (Cheng ve Fox, 2017, s.123-125). Derecelendirme ölçekleri, *kontrol listelerinden* farklıdır. Kontrol listelerinde olduğu gibi yanıt seçenekleri ikiyle (evet-hayır, var-yok vb.) sınırlı değildir. Aksine derecelendirme ölçeği, gözlemin kaydedilebileceği bir dizi seçenek sağlar. Bu tür ölçekler, genellikle gözlemlenen belirli özelliklerle ilgili daha fazla ayrıntı sunar (Mertler, 2016). Bu nedenle *dereceli gözlem formları* ve *dereceli bütüncül-çözümleyici ölçekler*, akran değerlendirmede kullanıldığında, farkındalık kazanmaya ve öz-değerlendirme yapmaya olanak sağlayacağından hem gözlemlenen hem de gözlem yapan kişiye yararlı olacaktır.

Derecelendirme ölçeği olarak *bütüncül ölçekler* (holistic scales) kullanıldığında, gözlemleyicilerin performansla ilgili birkaç farklı özelliği not etmeleri veya sadece genel izlenime dikkat etmeleri beklenir (Luoma, 2004, s. 61). *Çözümleyici ölçekler* (analitic scales) ise her biri farklı düzeylerde tanımlayıcılara sahip olan birtakım ölçütler içerir. Söz konusu ölçekler ayrıntılı bir kılavuz gibi kullanılır (Luoma, 2004, s. 68). Kimi derecelendirme ölçekleri, bütünsel ve çözümleyici derecelendirme ölçeklerinin birleşimidir.

Gözlemler, süreç değerlendirmesinde önemli kayıtlardır. Özellikle yapılandırılmış gözlemler kullanılırken, gözlemden önce bir derecelendirme ölçeği geliştirilmelidir. Bu araç daha sonra gözlemleri kaydetmek için kullanılır (Mertler, 2016). *Sayısal derecelendirme ölçeği* (numerical rating scale) olarak adlandırılacak bu tür araçların düzey sayısının çift sayı olması (örneğin 4'lü) önerilir. Böylece ölçme aracı, değerlendiriciyi, konuşucunun ölçeğin zayıf tarafında mı yoksa güçlü tarafında mı olduğuna karar vermeye zorlayabilmektedir (Luoma, 2004, s. 76). Bu araçlara Türkçe alanyazınında *gözlem formu* adı verilmektedir. Süreç değerlendirmesi içinde kullanılan gözlem formunda da en temel amaç, öğretim uygulamasını iyileştirmektir.

Süreç değerlendirmesinin önemli araçlarından *çözümleyici dereceli puanlama anahtarları* (rubrics) uygulamanın güçlü ve zayıf yönlerini, diğer dereceli ölçeklerden daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu gibi puanlama kılavuzları içinde *beceri odaklı* (skill-focused) olanlar, bir beceriye göre kavramsallaştırıldığı için öğretmenin öğretimsel olarak neyi vurgulaması gerektiğini açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Popham, 2008, s. 184-185).

Yukarıda yer alan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi bir konuşma performansının sürece dayalı olarak ölçülüp değerlendirilmesinde kullanılacak araçlar, performansın düzeylerini gösteren bir derecelendirme içermeli ve konuşucuya durumuyla ilgili dönüt verebilmelidir.

Yaygın olarak dil öğretimi alanında yapılan ilk çalışmalar, katma değeri açısından bir dilin yabancı dil ya da ikinci dil olarak öğretimi üzerine yapılan çalışmalardır. Konuşma becerisinin ölçülüp değerlendirilmesinde de yabancı dil öğretiminde yapılan çalışmalar (bkz. The National Certificate Descriptive Scale [National Board of Education, 2002], ACTFL Proficiency Guidelines – Speaking [ACTFL, 1999]; The Common European Framework Speaking Scales Analytic Descriptors of Spoken Language [Council of Europe, 2001: 28-29]) öncülük yapmaktadır. Dolayısıyla anadili becerilerine dönük ölçekler, yabancı dil becerileri için geliştirilen ölçeklerden hem daha sonra geliştirilmiştir hem de daha az sayıdadır. Türkçe konuşma becerisinin değerlendirilmesiyle ilgili çalışmalarda da durum böyledir. Türkçe anadili konuşucularının performans düzeyini belirlemede kullanılan ölçek sayısı, bir elin parmaklarını geçmemektedir. (Çintaş-Yıldız ve Yavuz, 2012; Kuzu ve Suna, 2012). Türkçe konuşma becerisiyle ilgili diğer ölçme araçları ise ölçek geliştirme amaçlı çalışmalar olmamakla birlikte, bir değişkenin konuşma becerisi üzerindeki etkisini ölçme ya da konuşma becerisine ilişkin durum belirleme araştırmalarında, veri toplama aracı olarak geliştirilen gözlem ve değerlendirme formlarıdır (Aykaç, 2011; Bulut, 2015; Erdem, 2012; Gürhan, 2013; Kartallıoğlu, 2015; Maden, 2010; Orhan, 2010; Öztürk, 1997; Sallabaş, 2011; Sargın 2006; Temizkan, 2009; Temizkan ve Atasoy, 2015; Yüceer, 2014).¹ Söz edilen ölçme araçları incelendiğinde ortak bir değerlendirme çerçevesinin olmadığı, dolayısıyla ölçütler ve ölçme alanları konusunda ölçünlülüğe ulaşamadığı; bu araçların birçoğunun ortaokul düzeyini hedeflediği ve Türkçe Dersi Öğretim Programının (MEB, 2006) amaç-kazanımlarına göre düzenlendiği görülmüştür. Diğer yandan çoğu ölçme aracının geçerliğinin sağlanmasında yalnızca uzman görüşüne başvurulmasına rağmen uzmanlara alanyazını destekli bir değerlendirme çerçevesi ve ölçek maddelerinin kaynaklarının geçerliğini sorgulayacakları bir kılavuz sunulmamıştır.

Bu bağlamda yetişkin bir Türkçe anadili konuşucusunun konuşma performansının bir gözlemci tarafından değerlendirilmesi ve konuşmacıya durumuyla ilgili dönüt verilmesi gerektiği durumlarda (yükseköğretimde süreç ya da sonuç değerlendirmede; uzman konuşucuların değerlendirilmesi vb. durumlarda) kapsamlı ve kullanışlı bir ölçme aracına gereksinim olduğu öngörülmüştür. Tasarlanan ölçme aracının geliştirilmesinde temel amaç, puanlama yapmak değil; “zayıf”tan “yetkin”e performansı derecelendirmektir. Bu çerçevede bu çalışma, birbirini tamamlayan iki ayrı derecelendirme ölçeğinin geliştirilmesi sürecini içermektedir:

Ön çalışma niteliğindeki *konuşma beceresi gözlem formunun geliştirilmesi* sürecinde, kuramsal sürece dayalı geliştirilmiş ve uzman görüşleri alınarak *kapsam geçerlik indeksi* (KGI) hesaplanmış dereceli bir gözlem formu geliştirilmiştir. Form, 9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayında daha büyük bir uzman grubu ile paylaşılmış, dönütler kaydedilmiştir.

Ana çalışma niteliğindeki *konuşma beceresi derecelendirme ölçeğinin geliştirilmesi* sürecinde kuramsal değerlendirme çerçevesi genişletilmiş ve ilk çalışmaya dönük görüşler doğrultusunda derecelendirme ölçeği yeni biçimine kavuşturulmuştur.

Bu çalışmada geliştirilen ölçme araçlarının temel işlevi, konuşmacıya sayılar yoluyla değer biçmek değil; beceri geliştirme sürecinde zayıf ve güçlü olduğu alanlarla ilgili dönüt vermektir. Bu yolla bireylere her bir alt bileşenle ilgili -örneğin *söyleyişle* ilgili, “zayıf”, “geliştirilebilir”, “yeterli” ya da “yetkin” gibi belirlemelerle- geliştirilmesi gereken yanları gösterilebilir.

Ön çalışma: Konuşma Becerisi Gözlem Formunun Geliştirilmesi

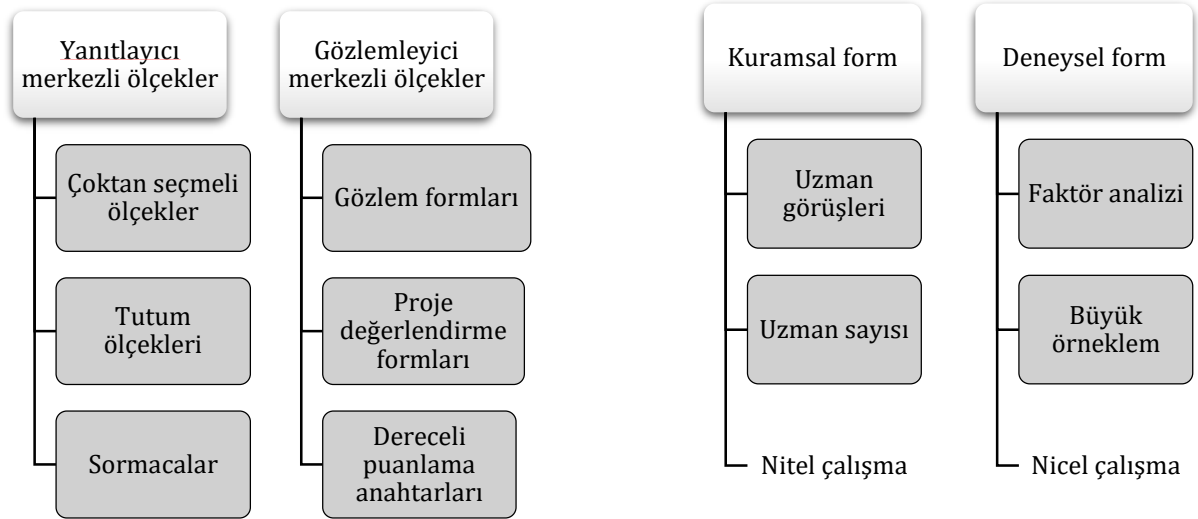
Konuşma süreci, dilsel ve iletişimsel edinçle ilgili bir üretim düzeneğinin ürünüdür ve farklı boyutları ayrı ayrı ele alınabilir. Fizyolojik yönleri (dilin beyindeki düzenlenişi ve konuşma organlarının kullanımı), dilsel yönleri (sesbilimsel, sözdizimsel, anlambilimsel ve kullanımbilimsel kullanım) ve bilişsel yönleri (kavramlaştırma, düşünce üretme vb.)

¹ Türkçe anadili konuşucuları için geliştirilen ölçme araçlarının ayrıntılı incelemesini görmek için bkz. Bozkurt (2017)

düşünüldüğünde konuşma becerisinin her bileşeni başlı başına bir çalışma alanıdır. Bu nedenle Levelt (1993, s.1) konuşma gibi karmaşık bilişsel bir beceriyi ele almak için onun işlem bileşenlerini ayırarak incelemek gerektiğini söylemektedir. Bu çok yönlülüğünden dolayı değerlendirme çerçevesinin de farklı uzmanlık alanlarından yararlanılarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle çalışmanın kuramsal temeli için disiplinlerarası bir çerçeve gerekmiştir.

Bu süreçte öncelikle, dilbilim (sesbilim) alanından konuşma becerisinin nasıl tanımlandığı; bu beceriyi oluşturan bileşenler ve özelliklerine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. İkinci aşamada, Türkçe eğitimi alanından bu becerinin izlenmesinde göz önünde bulundurulacak etkenler ve kapsamları ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Son olarak ölçme-değerlendirme alanından “gözlemleyici merkezli” kuramsal ölçme aracı geliştirme konularında bilgi edinilmiştir.

Burada temel soru, performansa dayalı değerlendirmelerde (toplam katılımcı sayısı az olduğunda) ölçme aracının psikometrik özelliklerini elde etmenin olanaklı olup olmadığıdır. Bu tür ölçme araçlarında deneme uygulaması olmadığından KGİ yardımı ile uzman görüşlerine dayalı olarak yapılan nitel çalışma, istatistiksel olarak nicel bir çalışmaya dönüştürülebilir (bkz Yurdugül, 2005).

Şekil 1. Ölçek türleri (Torgerson, 1958; akt. Yurdugül, 2005)

Şekil 2. Ölçek geliştirme süreci (Yurdugül, 2005)

Şekil 1’de görülen sınıflandırma ile Şekil 2’de görülen kuramsal form geliştirme ilkeleri temel alındığında kuramsal sürece dayalı gözlem formu geliştirme çalışması dört aşamada gerçekleştirilebilmektedir:

- Alan uzmanları grubunun oluşturulması
- Taslak formun hazırlanması
- Uzman görüşlerinin elde edilmesi
- Maddelere ilişkin KGİ değerinin elde edilmesi ve buna göre son formun oluşturulması (Lawshe, 1975’ten aktaran Yurdugül, 2005)

KGİ kullanılarak kuramsal ölçek geliştirme sürecinde önerilen iki teknikten birisi Lawshe (1975) tekniği, diğeri ise Davis (1992) tekniğidir. Bu çalışmada Davis (1992) tekniği kullanılmıştır.

Bu süreçte öncelikle konuşma becerisinin alt bileşenleri belirlenerek ölçülmesi gereken gözlenebilir davranışlar ortaya konmuş; daha sonra bu davranışlar gözlem formunun maddelerine dönüştürülmüştür. Uzman görüşlerinden yola çıkılarak maddelerin KGİ değerleri hesaplanmıştır. Çalışmada gözlem formunun sunumsal konuşma becerilerini kapsarken seçimlik olarak kişilerarası konuşma becerilerini de kapsamı hedeflenmiştir.

Ön çalışmada yapılan işlemlerin ayrıntıları şöyledir:

a) Alan uzmanları grubunun oluşturulması

Lynn (1986) uzman sayısının en az üç olması gerektiğini; ancak 10 uzmandan fazlasının da gereksiz olduğunu söylemektedir. Ayrıca beş ya da daha az uzman olduğunda KGİ, 1.00 olmalıdır. Bu nedenle kapsam geçerliliği açısından yüksek uyumu yakalayabilmek için 10 uzman ile çalışılmıştır. Uzman grubunun özellikleri şöyledir:

Çizelge 1. Alan uzmanlarının özellikleri

Eğitim düzeyi bakımından uzmanların özellikleri	Bilim alanı bakımından uzmanların özellikleri	Unvanları bakımından uzmanların özellikleri
Doktora: 8	Dilbilim: 3	Prof. Dr.: 2 Arş. Gör. Dr.: 1
Doktorant: 2	Türkçe Eğitimi: 5	Doç. Dr.: 2 Arş. Gör.: 2
	Ölçme-Değerlendirme: 2	Dr. Öğr. Üyesi: 3

b) Taslak formun hazırlanması

Bu aşamada konuşma becerisinin alt boyutlarına ilişkin davranışlar yazılmıştır. Bunun için konuşma becerisi farklı bilim alanlarının bakış açısı ile ele alınmıştır. Söz konusu süreçte Türkçe anadili konuşucuları için geliştirilen ölçme araçları incelenmiştir (Aykaç, 2011; Bulut, 2015; Çintaş-Yıldız ve Yavuz, 2012; Erdem, 2012; Gürhan, 2013; Kartallıoğlu, 2015; Kuzu ve Suna, 2012; Maden, 2010; Orhan, 2010; Öztürk, 1997; Sallabaş, 2011; Sargın 2006; Temizkan, 2009; Temizkan ve Atasoy, 2015; Yüceer, 2014).

Bugüne kadar geliştirilen ölçme araçları incelendiğinde bu araçlarda ortaya çıkan farklılıkların büyük oranda ortak bir değerlendirme çerçevesinin (ortak değerlendirme ölçütleri) bulunmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Bu gereksinime yönelik olarak çalışmada Bozkurt (2017) tarafından bir araya getirilen ortak ölçüt listesinden yararlanılmıştır. Buna göre Türkçe anadili konuşucuları için geliştirilen ölçme araçlarında bulunan ortak ölçütler, şu dokuz başlık altında sınıflandırılabilir: *Solunum, söyleyiş, akıcılık, konuşmanın düzenlenişi, içerik, dil yetkinliği, beden dili, etkileşim, sunum*. Bu dokuz başlık kullanışlı bir biçimde birleştirilebilir. *Solunum, söyleyiş* başlığı altında; *konuşmanın düzenlenişi, içerik ve dil yetkinliği* başlığı altında, *beden dili, etkileşim ve sunum* başlığı altında ele alındığında ulaşılan değerlendirme çerçevesi beş temel alandan oluşmaktadır.

Şekil 3. Konuşma becerisi değerlendirme çerçevesi (Bozkurt, 2017)

Bu çerçevede *söyleyiş* özellikleri, solunum, boğumlama, ses şiddeti ve bürün öğeleri; *akıcılık*, konuşma hızı, yinlemeler ve duraksamalar; *dil yetkinliği* sözcüksel-sözdizimsel seçimleri yapma ve ayırt edici özellikleri kullanarak gerekli yapıları oluşturma; *içerik*, konuşmanın düzenlenişi; son olarak *etkileşim ve sunum, beden dili*, iletişim ve sunum stratejilerini kullanma olarak içeriklendirilmiştir.

Değerlendirme çerçevesinden yararlanılarak konuşma becerisi için gözlemlenebilecek davranışlar, ölçek maddesi olarak yazılmıştır. Taslak formda *söyleyiş* başlığı altında 7 madde, *akıcılık* başlığı altında 4 madde, *içerik-dil kullanımı* başlığı altında 9 madde; *etkileşim-sunum*

stratejileri başlığı altında 12 madde olmak üzere 32 maddelik taslak form elde edilmiştir. Kimi maddelerin konuşmanın amacına ve türüne göre “seçimlik” olabileceği forma not edilmiştir.

c) Uzman görüşlerinin elde edilmesi

Davis (1992) tekniğine göre uzman görüşleri;

(a) «Madde son derece ilgili»

(b) «Madde oldukça ilgili»

(c) «Madde kısmen ilgili»,

(d) «Madde ilgili değil» biçiminde dördümlü derecelendirilmektedir. 3'lü ya da 5'li derecelenmenin de olanaklı olduğu; fakat tarafsız ve kararsız bir orta nokta olmasından kaçınılması gerektiği için en uygun derecelenmenin 4'lü olduğu ifade edilmektedir (Lynn, 1986). Bu doğrultuda taslak forma 4'lü derecelendirme kolonları eklenmiş; alan uzmanları, ölçme aracının kuramsal arka planı ve amacı açısından bilgilendirilmiştir. Ayrıca uzmanlardan düzeltilmesini önerdikleri maddeler için açıklama yapımları istenmiştir.

d) Maddelere ilişkin KGİ değerinin elde edilmesi ve formun son biçiminin oluşturulması

Alan uzmanlarının maddelerin ilgililiğine ilişkin görüşleri Çizelge 2'de görüldüğü gibi “+” (artı) işareti ile gösterilmiştir. Her bir “+” işareti, bir uzmanın görüşünü simgelemektedir. Buna göre maddelerin büyük çoğunluğu “a” (madde son derece ilgili) ve “b” (madde oldukça ilgili) derecesinde ilgili görülmüştür. Kimi uzmanlar, söyleyişte üç maddeyi, akıcılıkta bir maddeyi, içerik ve dil kullanımında ise üç maddeyi “c” (madde kısmen ilgili) ve “d” (madde ilgili değil) düzeyinde ilgili bulmuşlardır. Ayrıca uzmanların maddelerle ilgili açıklamaları ve düzelteleri bulunmaktadır.

Çizelge 2. Konuşma becerisi gözlem formunun maddelerine ilişkin kapsam geçerlik indeksleri

Boyut	Nu	Gözlenecek Davranışlar	Uzmanların Düzelteleri	a	b	c	d	KGİ
SÖYLEYİŞ	1	Doğru yerde ve biçimde soluk alma	“Doğru” yerine “uygun” olmalı	+++++	+			1.0
	2	Solunum denetimini sağlama	Açıklama gerekiyor.	+++++	++	+		0.9
	3	Konuşmada anlaşılabilirliği (artikülasyon) sağlama	“Konuşma seslerinin doğru ve tam olarak çıkarılması” olmalı	+++++	++	+		1.0
	4	Açık, net ve anlaşılır bir sesle konuşma	3. madde ile karışıyor; birleştirilmeli.	+++++	+			0.9
	5	İşitilebilir bir sesle konuşma	“Ses şiddeti” açıklama olarak eklenmeli.	+++++			+	0.9
	6	Vurgu, ton, ezgi gibi bürün özelliklerini kullanabilme	“etkili kullanabilme” biçiminde düzeltilmeli.	+++++	+			1.0
	7	Konuşma süresince doğru duruş sergileme	“Postür” açıklama olarak eklenmeli.	+++++	++		+	0.8
AKICILIK	8	Duraksamaların kabul edilebilir sürenin üstünde olması (uu, eee gibi)	Bu madde olumsuz yazılmalı.	+++++	++	+		0.9
	9	Yinelemelerden kaçınma	“Gereksiz yineleme” olarak düzeltilmeli.	+++++	+			1.0
	10	Konuşmayı doğal, rahat ve canlı (tekdüzelikten uzak) sürdürebilme		+++++				1.0
	11	Konuşmayı olağan hızda sürdürebilme (önerilen aralık, dakikada 125-175 sözcük) ¹		+++++	+			1.0
İÇERİK-DİL KULLANIMI	12	Konuşmanın amacını girişte belirtme	“Seçimlik” olmalı	+++++	+	+		0.9
	13	Ardışık tümceler arasındaki mantıksal, anlamsal bağları kurabilme		+++++				1.0
	14	Konuşmanın bölümleri arasında tutarlılığı ve bütünlüğü sağlayabilme		+++++				1.0
	15	Konuşmayı, sapmalardan kaçınarak amaca uygun sürdürebilme		+++++	+			1.0

¹ Konuşma hızında önerilen aralık için Gürhan (2013)'e bakınız.

Çizelge 2. Maddelere ilişkin kapsam geçerlik indeksleri (devamı)

Boyut	Nu	Gözlenecek Davranışlar	Uzmanların Düzelteleri	a	b	c	d	KGİ
İÇERİK- DİL KULLANIMI	16	Ölçünlü dili kullanma	<i>Bu madde "söyleyiş" başlığı altına alınmalı.</i>	+++++			+	0.8
	17	Sözvarlığını amaca uygun/geniş bir yelpazede kullanabilme	<i>Amaca uygun olması yeterli</i>	+++++			+	1.0
	18	Uygun yerde kalıp ifadeleri (atasözü, deyim gibi) kullanabilme (SEÇİMLİK)		+++++				1.0
	19	Örnek verme, karşılaştırma, alıntı yapma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma	<i>Konuşma türüne göre seçimlik olmalı</i>	+++++				1.0
	20	Konuşmanın temel amacını vurgulayarak bitirme		+++++			+	0.9
ETKİLEŞİM-SUNUM STRATEJİLERİ	21	Uygun seslenme ifadelerini kullanma		+++++				1.0
	22	Konuya hâkim bir şekilde konuşabilme / kendinden emin olma		+++++			+	1.0
	23	Konuşurken heyecanı kontrol edebilme		+++++			+	1.0
	24	Konuşma süresine uyma		+++++				1.0
	25	Konuşurken göz teması kurma		+++++				1.0
	26	Beden dilini etkili kullanma		+++++				1.0
	27	Jest ve mimikleri yerinde kullanma	<i>26. maddenin içinde ele alınabilir.</i>	+++++				1.0
	28	Dinleyicilerin tepkilerini izleme ve konuşmayı buna göre sürdürebilme		+++++				1.0
	29	Soru-yanıt ve tartışma sırasında etkin dinleyebilme (SEÇİMLİK)		+++++				1.0
	30	Soru-yanıt sırasında amaca uygun yanıt verme (SEÇİMLİK)		+++++				1.0
	31	Tartışma sırasında söylemi uygun bir biçimde başlatabilme, sürdürebilme, söz kesme ve bitirebilme (SEÇİMLİK)		+++++			+	1.0
	32	Tartışma sırasında karşı görüşlere saygılı olma / nezaket kurallarına uygun davranma (SEÇİMLİK)		+++++				1.0

KGİ hesaplamasında "a" ve "b" seçeneğini işaretleyen uzmanların sayısı toplam uzman sayısına bölünerek maddeye ilişkin KGİ değeri elde edilmektedir ve bu değer, .80 ölçütüne göre ele alınmaktadır. Buna göre gözlem formundaki tüm maddelerin KGİ değeri .80'nin üzerindedir. Fakat taslak formun düzenlenmesi için KGİ sonucu yeterli değildir. Uzmanların maddelere ilişkin verdikleri kimi dönütler bulunmaktadır. Örneğin iki maddenin (4 ve 27) başka maddelerle benzemesinden dolayı ölçekten çıkarılması önerilmiştir. Ayrıca pek çok açıklama beklentisi bulunmaktadır. Çünkü konuşmaya farklı bilim alanları, farklı bakış açısıyla bakmaktadır. Örnek vermek gerekirse 7. maddenin, doğru solunumun koşulu olarak görülen "postür" ile ilgili olduğunu Türkçe eğitimi alanı uzmanları ilk bakışta içeriklendirememişlerdir.

Söz edilen dönütlerden hareketle 4. ve 27. madde çıkarılmış, kimi maddelere açıklama eklenmiş, kimi maddeler ise dil açısından düzenlenmiştir. "Ölçünlü dili kullanma" (16) maddesi de uzmanlarca yalnızca söyleyiş düzeyine indirgenmiştir. Bu nedenle, bu madde *söyleyiş* bölümüne alınmıştır. Bu düzenlemeler sonrasında yetişkin Türkçe anadili konuşucuları için hazırlanmış konuşma becerisi gözlem formunun son biçimi ekte sunulmuştur (bkz. Ek 1).

Konuşma Becerisi Gözlem Formu (Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin), 30 maddeden ve *söyleyiş*, *akıcılık*, *içerik-dil kullanımı* ve *etkileşim-sunum stratejileri* bölümlerinden oluşmaktadır. Gözlem formunun bütünü ya da gereksinime ve amaca yönelik olarak her bir bölümü ayrı ayrı kullanılabilir.

Ana Çalışma: Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi

Ön çalışmada kapsam geçerliği sağlanan konuşma becerisi gözlem formu, 9. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı yaklaşık 30 kişilik bir çalışma grubu ile paylaşılmış ve

tartışılmıştır. Bu toplantıdaki dönütlerden hareketle konuşma becerisi gözlem formunun güncellenebileceği düşünülmüş ve bu kapsamda şu çalışmalar yapılmıştır:

1. adım: Ön çalışmaya ilişkin dönütlerin ve gözlem formunun gözden geçirilmesi

2. adım: Taslak formun düzenlenmesi

3. adım: Kapsam geçerliliği indeksinin elde edilmesi ve formunun son biçiminin oluşturulması

1. adım: Ön çalışmaya ilişkin dönütlerin ve maddelerin gözden geçirilmesi

Bu adımda ön çalışmada oluşturulan gözlem formuna ilişkin paylaşılan şu dönütler ve sorular değerlendirilmiştir:

- Gözlem formu yerine dereceli puanlama anahtarı geliştirilse, gözlemleyiciler için daha kullanışlı bir ölçme aracı elde edilebilir mi?

- Bürün öğelerinin (vurgu, ton, ezgi vb.) hepsi ayrı maddeler olarak değerlendirilmeli. (6. madde)

- “Duraksama”, “durak”tan farklı mı? (8. madde)

- Ölçünlü dil kullanımı *söyleyiş* ulamında yer almalı. (16. madde)

- Solunumla ilgili 1. ve 2. madde birleştirilmeli.

- 7. madde çıkarılabilir.

- 31. maddede çok fazla davranış var, ölçülmesi zor olabilir.

Dönütler tek tek değerlendirilmiştir. Bu aşamada; gözlem formunun dereceli puanlama anahtarına dönüştürülecek bölümleri dereceli puanlama anahtarı olarak düzenlenmiştir. “Ölçünlü dil kullanımı” dil kullanımının tüm düzlemlerini karşılayabileceği için, *söyleyiş* düzeyine indirgenmiş ve bu ulamın altına alınmıştır. Solunumla ilgili 1. ve 2. madde birleştirilmiştir.

Dönütlerden birkaçı uygulanmamıştır. Örneğin *bürün öğeleri*, bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gereken bir ulam olduğu için her biri ayrı bir madde olarak yazılmamıştır. *Duraksamanın* da açıklaması yapılmıştır. *Durak* (pause), konuşma sırasında anlam seçimine bağlı olarak birimler arasında yapılan istemli kesintilerdir. Konuşmayı izlemeyi kolaylaştıran ve bu nedenle istenen ve beklenen aralardır. *Duraksama* (filler pause and words) ise konuşucunun sözcelerini aktarırken kurgulama ya da gerekli dilsel yapıyı çağırma sırasında yaptığı, istenmeyen, kimi zaman stratejik süre kullanımudur. Bu ulam *dolgu seslerin* ya da *dolgu sözcüklerinin kullanımı* olarak da adlandırılmaktadır. Son olarak 7. madde (postür) ölçme aracından çıkarılmamış; ancak bunu gözlemleyemeyecek uygulayıcılar için “seçimlik” yapılmıştır.

2. adım: Taslak formun oluşturulması

Taslak form düzenlenirken ölçme aracının uygulayıcı tarafından anlaşılmasını kolaylaştıracak alt ulamlara yer verilmiştir. Böylece ölçme aracının yapı geçerliliğini sağlamak için birbirini tamamlayan özellikleri ölçmeye çalışan ölçütler aynı ulam altında toplanmıştır. Bunun sonucunda ölçme aracının ana ulamları şu alt ulamlara ayrılmıştır¹:

Söyleyiş (telaffuz): solunum/duruş, boğumlama (artikülasyon), ses şiddeti, bürünsel (prosodic) özellikler, ölçünlülük

Akıcılık: duraksama (dolgu sesler veya sözcükler), yinleme, konuşma hızı – anlaşılabilirlik, doğallık-canlılık

Dil yetkinliği: sözcüksel seçimler, bağlaşıklık, tutarlılık, üstmetinsel ve söylemsel düzenleme.

Etkileşim ve sunum stratejileri: seslenme, konuşmayı konuya egemen bir tavırla sürdürme, konuşma kaygısını denetleme, konuşma süresini kullanma, beden dilini kullanma, göz teması kurma, dinleyicilerin tepkilerini izleme, görsel-ışitsel araçları kullanma, sahnayı kullanma, dış uyaranları yönetme.

Ulamaları belirleme sırasında *içerik* ulamının *dil yetkinliği* ulamı içinde ele alınabileceğine karar verilmiştir. Çünkü *içerik* başlığı altında yer alan *konuşmanın amacını girişte belirtme; örnek verme, karşılaştırma, alıntı yapma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma; konuşmanın temel amacını vurgulayarak bitirme* maddelerinin *dil yetkinliği* altındaki “üstmetinsel ve söylemsel düzenleme” içinde değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca ölçme aracında kimi maddeler için esneklik getirilmiştir. Türe özgü şematik yapı ya da konuşmaya

¹ Derecelendirme ölçeğindeki kavramların açıklamaları için Ek 3’te sunulan sözlükçeye bakınız.

ilişkin beklentilerin değişebilirliği göz önünde bulundurularak her tür konuşmada gözlemlenemeyecek davranışların (örneğin 22-28 arasındaki maddeler) “seçimlik” olduğu belirtilmiştir.

Birinci ve ikinci adımda söz edilen düzenlemelerden sonra “dereceli puanlama anahtarı” ve “dereceli gözlem formu” olarak iki bölümden oluşan ölçme aracı oluşturulmuştur. Bu çalışmada hedeflenen davranışları değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarı gibi hassas bir araç geliştirmek amaçlanmıştır, ancak *etkileşim-sunum stratejileri* gibi dereceli puanlama anahtarının madde yapısına dönüştürülmesi oldukça güç olan bir boyutun olması, ölçme aracının son kısmının gözlem formu olarak geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu boyut ölçme aracının kapsam geçerliliğini yükseltmekle birlikte ölçme hassaslığıyla ilgili güvenilirliğini düşürebilmektedir.

3. adım: Maddelere ilişkin KGİ değerinin elde edilmesi ve formun son biçiminin oluşturulması

Ön çalışmada olduğu gibi maddelere ilişkin KGİ'nin elde edilebilmesi için alan uzmanları grubu oluşturulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde ön çalışmada görüş alınmamış dört farklı uzmandan görüş alınmıştır. Alan uzmanlarının maddelerin ilgililiğine ilişkin görüşleri, ön çalışmadaki gibi (bkz. Davis, 1992) hesaplanmış; Çizelge 3'te görülen KGİ değerlerine ulaşılmıştır.

Çizelge 3. Konuşma becerisi derecelendirme ölçeğinin maddelerine ilişkin kapsam geçerlik indeksleri

BOYUT	Nu	Zayıf	Geliştirilebilir	Yeterli	Yetkin	KGİ	
Solunum / Duruş	1	Konuşma sırasında solunum denetimini sağlayamıyor.	Konuşma sırasında solunum denetimini zaman zaman kaybediyor.	Konuşma sırasında solunum denetimini nadiren kaybediyor.	Konuşma boyunca solunum denetimini sağlayabiliyor.	1.0	
	2	Konuşmayı doğru duruş (postür) içinde sürdürmüyor.	Konuşma sırasında zaman zaman doğru duruşu kaybediyor.	Konuşmayı genellikle doğru duruş içinde sürdürdürebiliyor.	Konuşma boyunca doğru duruş içinde kalabiliyor.	1.0	
S Ö Y L E Y İ Ş	Boğum -lama	3	Konuşma seslerini doğru bir biçimde ve tam olarak çıkaramıyor.	Kimi konuşma seslerini doğru ve tam olarak çıkarıyor.	Konuşma seslerini genellikle doğru ve tam olarak çıkarabiliyor.	Konuşma seslerini doğru ve tam olarak çıkarabiliyor.	1.0
		4	Konuşmayı işitilebilir bir sesle sürdürmüyor.	Konuşmayı çoğu zaman işitilebilir bir sesle sürdürmüyor.	Konuşmayı genellikle işitilebilir bir sesle sürdürdürebiliyor.	Konuşmanın tümünü işitilebilir bir sesle sürdürdürebiliyor.	1.0
Bürünsel Özellikler	5	Konuşmanın neredeyse tümünde vurgu, ton, ezgi gibi anlam ayırt edici bütün özelliklerini etkili kullanamıyor.	Vurgu, ton, ezgi gibi bütün özelliklerinde çoğu zaman hata yapmasa da bunları etkili bir biçimde kullanamıyor.	Vurgu, ton, ezgi gibi anlamı etkileyen bütün özelliklerini genellikle etkili bir biçimde kullanıyor.	Vurgu, ton, ezgi gibi anlamı etkileyen bütün özelliklerini etkili bir biçimde kullanabiliyor.	1.0	
	6	Konuşmasını bölgesel ve yerel kullanımlarla sürdürüyor.	Konuşmasında bölgesel ve yerel kullanımlar görülse de kimi sapmalarla ölçünlü dili kullanabiliyor.	Ölçünlü dili, konuşmasının amacına uygun bir biçimde kullanabiliyor.	Konuşmasını, ölçünlü dili kullanarak, <i>geniş düzgü</i> olanakları içinde sürdürüyor.	1.0	
A K I C I L K	Duraksama (Dolgu sesler veya sözcükler)	7	Konuşmasındaki duraksamalar (<i>uu, eee gibi sesler ve beklemeler</i>) kabul edilebilir sürenin üstünde: <i>Konuşma anlaşılabilir hale geliyor.</i>	Konuşma sırasında sık duraksıyor, fakat bunlar kabul edilebilir sürenin altında: <i>Duraksamalar konuşmada kopukluğa yol açıyor.</i>	Konuşmasında ara sıra görülen duraksamalar, kabul edilebilir sürenin altında: <i>Duraksamalar konuşmada kopukluğa yol açmıyor.</i>	Konuşmasında nadiren görülen duraksamalar, kabul edilebilir sürenin altında: <i>Konuşma bir bütün olarak algılanabiliyor ve akıcı bir biçimde ilerliyor.</i>	1.0
		8	Konuşmasında çoğu zaman gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri görülüyor: <i>Konuşma akıcılığı bozuluyor.</i>	Konuşmasında gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri görülüyor: <i>Yinelemeler akıcılığı olumsuz etkiliyor.</i>	Konuşmasında nadiren gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri var: <i>Akıcılık bozulmayacak düzeyde.</i>	Konuşmasında sözcük ve tümce yinelemelerinden kaçınıyor: <i>Konuşma akıcı bir biçimde ilerliyor.</i>	1.0

Çizelge 3. Konuşma becerisi derecelendirme ölçeği maddelerine ilişkin kapsam geçerlik indeksleri (devamı)

	BOYUT	Nu	Zayıf	Geliştirilebilir	Yeterli	Yetkin	KGİ
DİL	Konuşma Hızı - Anlaşılabilirlik	9	Konuşmasını olağan hızda sürdürmemiyor: <i>Konuşma hızının beklenen düzeyde olmaması (önerilen aralık, dakikada 125-175 sözcük) bütünlüğü ve anlaşılabilirliği olumsuz etkiliyor.</i>	Konuşmasının çoğunda beklenen konuşma hızını sağlamıyor: <i>Konuşması anlamsal açıdan bir bütün olarak algılanamıyor.</i>	Konuşmasını genel olarak olağan hızda (ne hızlı ne yavaş) sürdürmüyor: <i>Konuşma dinleyicinin dikkatini zorlamayacak biçimde akıyor.</i>	Konuşmasını olağan hızda (ne hızlı ne yavaş) sürdürmüyor: <i>Konuşmasının bütünlüğünü koruyabiliyor ve dinleyicinin dikkatini toplayabiliyor.</i>	1.0
		10	Konuşma sırasında doğal değil. Konuşmayı tekdüze sürdürüyor; bu durum konuşmanın canlılığını kaybetmesine neden oluyor.	Konuşma sırasında çoğu zaman doğal değil. Konuşma yer yer tekdüze bir akış kazanıyor.	Ara sıra denetimi kaybetse de konuşmayı genellikle doğal ve canlı sürdürmüyor.	Konuşmayı doğal ve canlı (tekdüzelikten uzak) sürdürmüyor; böylece konuşma akıcılık kazanıyor.	1.0
	Bağlıklık (tümcesel/metinsel)	11	Sözcükleri ve sözcük öbeklerini, amaca uygun kullanamıyor.	Kullandığı sözcükler ve sözcük öbekleri, çoğu zaman konuşma amacına uygun değil.	Kullandığı sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin konuşma amacına uygun olduğu görülüyor.	Konuşma amacına uygun bir biçimde, sözcükleri ve sözcük öbeklerini etkili bir biçimde kullanabiliyor.	1.0
		12	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağlar zayıf: <i>Gönderimler, değişimler ve eksiltmeler bulanık Bağlaç kullanımı günlük dil den temel örneklerle sınırlı.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, en temel düzeyde kuruyor: <i>Kimi zaman gönderimler, değişimler ve eksiltmeler bulanık. Konuşmada aynı sözcüğün tekrardan doğan yoğunluk görülüyor.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, genel olarak kurabiliyor: <i>Konuşmadaki küçük yapı birimlerini uygun araçlarla (gönderim, değişim ve eksiltmeler; bağlaçlar) bağlıyor.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, yetkin düzeyde kurabiliyor: <i>Gönderim, değişim ve eksiltmeler açık Bağlaç kullanımı çeşitli. Yinelemeleri ve çağrışımsal sözcük ilişkilerini etkili bir biçimde kullanıyor.</i>	1.0
Tutarlılık (metinsel)	13	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılığı ve bütünlüğü sağlamıyor: <i>Konuşma görevinin dışındaki konulara sapsmalar görülüyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılığın ve bütünlüğün zayıf olduğu görülüyor: <i>Konuşmayı kimi konu dışı sapsmalara karşı sürdürüyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılık orta düzeyde: <i>Konuşmayı nadiren görülen sapsmalarla amaca uygun sürdürmüyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılık yetkin düzeyde: <i>Konuşmayı, sapsmalardan kaçınarak, amaca uygun bir biçimde sürdürmüyor.</i>	1.0	
	14	Konuşması, konuşma amacı açısından üstmetinsel ve söylemsel gerekleri içermiyor.	Konuşmasında, konuşma amacının gerektirdiği üstmetinsel ve söylemsel özellikler, bulanık ve karmaşık bir biçimde sunuluyor.	Konuşması, büyük oranda konuşma amacının üstmetinsel ve söylemsel gereklerini içeriyor.	Konuşması, konuşma amacının gerektirdiği üstmetinsel ve söylemsel yapıya sahip: <i>Beklenen söylem kalıplarını ve üstmetinsel yönlendiricileri etkili bir biçimde kullanıyor.</i>	1.0	
Davranışlar							KGİ
Etkileşim - Sunum Stratejileri	15	Konuşmasında seslenme ifadelerini etkili bir biçimde kullanabiliyor: <i>Dinleyici kitlesine, bağlama ve konuşmanın bölümlerine uygun seçimler yapabiliyor.</i>					1.0
	16	Konuşmayı konuya egemen bir tavırla sürdürmüyor: <i>Gözlemlenemediğinde "seçimlik" maddeler gibi dışarıda tutulabilir.</i>					0.8
	17	Konuşurken kaygı, heyecan gibi duyguları denetleyemiyor: <i>Gözlemlenemediğinde "seçimlik" maddeler gibi dışarıda tutulabilir.</i>					0.8
	18	Verilen konuşma süresini denetliyor; konuşmayı verilen süreye uyarlayabiliyor.					1.0
	19	Dinleyicilerin tepkilerini izliyor ve konuşmayı tepkilere göre sürdürmüyor: <i>Ses şiddetini değiştirme, ek açıklama yapma, konuyu değiştirme vb. stratejileri kullanma</i>					1.0
	20	Konuşurken dinleyicilerle göz teması kurarak etkileşime geçiyor.					1.0
	21	Beden dilini etkili bir biçimde (<i>ne az ne de fazla</i>) kullanabiliyor.					1.0
	22	Görsel-işitsel araçları etkili kullanabiliyor. (SEÇİMLİK)					1.0
	23	Sahneyi etkili kullanabiliyor. (SEÇİMLİK)					1.0
	24	Konuşma sırasında denetimi dışında gelişen dış uyaranları yönetebiliyor. (SEÇİMLİK)					1.0
25	Konuşmanın soru-yanıt bölümünde ve tartışma sırasında karşındakileri odaklanarak dinleyebiliyor. (SEÇİMLİK)					1.0	
26	Konuşmanın soru-yanıt bölümünde amaca uygun yanıtlar verebiliyor: <i>Konu dışına sapsmadan uygun yanıtlar verebilme; eksik-hatalı olduğu durumları yönetebilme vb.</i> (SEÇİMLİK)					1.0	
27	Tartışma sırasında söylemi yönetebiliyor: <i>Söylemi uygun bir biçimde başlatabilme, sürdürbilme; söz alma/söz kesme durumlarında gerekli dilsel davranışları gösterebilme vb.</i> (SEÇİMLİK)					1.0	

Çizelge 3 incelendiğinde *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*ndeki 25 maddenin KGI değerinin 1.0 olduğu görülmektedir. Uzmanlarla yüz yüze yapılan görüşmelerde .80 değerinin elde edildiği iki maddeyle ilgili konuşulmuş (16. ve 17. madde); bunların konuşma performansının kapsamı içinde olduğu ama gözlemlenmesinin zor olabileceği konusunda görüş birliğine varılmıştır. Bu nedenle bu maddelere açıklama eklenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Kuramsal ölçek geliştirme ilkelerinde göre geliştirilen *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*nin temel işlevi, anadili Türkçe olan yetişkin konuşucuların Türkçe konuşma performanslarını süreç değerlendirmesi içinde derecelendirmektir. Ön çalışmada sunulan gözlem formu üzerinde çalışılarak genişletilen *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*, aynı amaçla geliştirilen diğer ölçme araçlarından kimi yanlarıyla ayrılmaktadır. Süreç değerlendirmesine vurgu yapmasının yanı sıra bu araç, konuşma becerisinin alt boyutlarını ele alış biçimi açısından diğer çalışmalarla benzeyen ve farklılaşan özelliklere sahiptir. Bu ölçeklerden Çintaş-Yıldız ve Yavuz (2012) ile Kuzu ve Suna (2012) tarafından geliştirilenler, doğrudan ölçek geliştirme amacıyla yürütülen çalışmaların ürünüdür. Türkçe konuşma becerisiyle ilgili diğer ölçme araçları ise ölçek geliştirme amaçlı çalışmalar olmamakla birlikte, bir değişkenin konuşma becerisi üzerindeki etkisine ilişkin durum belirleme araştırmalarında, veri toplama aracı olarak geliştirilen gözlem ve değerlendirme formlarıdır (Aykaç, 2011; Bulut, 2015; Erdem, 2012; Kartallıoğlu, 2015; Maden, 2010; Orhan, 2010; Sallabaş, 2011; Sargın 2006; Temizkan, 2009; Temizkan ve Atasoy, 2015; Yüceer, 2014). Bu doğrultuda yetişkin konuşular olarak kabul edebilecek yükseköğrenim öğrencilerini hedefleyen konuşma becerisi ölçme araçları (Temizkan, 2009; Maden, 2010; Çintaş-Yıldız ve Yavuz, 2012; Kuzu ve Suna, 2012; Yüceer, 2014; Bulut, 2015; Temizkan ve Atasoy, 2016) ile bu çalışmada geliştirilen derecelendirme ölçeği karşılaştırma amaçlı incelendiğinde şu belirlemelere ulaşılmaktadır:

Konuşma becerisinin ölçülmesi konusunda pek çok çalışması bulunan Temizkan (2009), akran değerlendirmenin konuşma becerisinin geliştirilmesine etkisini araştırdığı bu ilk çalışmada, Türkçe öğretmenliği lisans programı öğrencilerinden (n=34) veri toplamak amacıyla *Konuşma Becerisine Yönelik Akran Değerlendirme Formunu* geliştirmiştir. Formda DİL VE ANLATIM, İÇERİK ve SUNUM olmak üzere üç ana başlık bulunmaktadır. *Söyleyiş, sözcük kullanımı, dilbilgisel doğruluk, konuya egemen tavırla konuşma, jest-mimik kullanımı, beden dili, mesajı açık ve anlaşılır bir şekilde iletme ve rahatsız etmeyecek dil-üslup kullanma* alt başlıklarını içeren DİL VE ANLATIM başlığı, oldukça kapsamlı bir değerlendirme alanını içermektedir. Örneğin *söyleyiş, dilbilgisi ya da sözcük kullanımı* ile *beden dili* ve *konuya egemen bir tavırla konuşma* alt başlıkları aynı başlık altında bulunmaktadır. Ayrıca İÇERİK başlığındaki *"Konuşmasında ana fikir belirgin olarak yer aldı"* maddesi ile DİL VE ANLATIM başlığı altındaki *"mesajını açık ve anlaşılır bir şekilde ilettili"* maddesinin nasıl ayrılabilceği açıklanmalıdır. Yine İÇERİK başlığında yer alan *"konuşmasını deyim, atasözü, özdeyiş vb. zenginleştirdi"* maddesi, DİL VE ANLATIM başlığındaki *sözcük kullanımı* başlığı ile ortak değerlendirme alanına işaret etmektedir. Bu ve benzeri özelliklerden dolayı bu ölçekte ana başlıkların net bir biçimde ayrılamadığı ve kimi maddelerin ortak değerlendirme alanlarına gönderimde bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmada geliştirilen *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*nde ise DİL YETKİNLİĞİ ve İÇERİK gibi karışma olabilecek iki alan, birlikte ele alınmıştır.

Maden'in (2010), Türkçe öğretmeni adaylarının (n=94) sözlü iletişim yeterlik düzeylerini, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre değerlendirdiği çalışmada geliştirdiği *Sözlü İletişim Yeterlikleri Gözlem Formu*, konuşma becerisiyle ilgili gözlenebilir davranışları içermektedir. FİZİKİ ve BİLİŞSEL BOYUT olarak iki ana başlıkta ele alınan ulamlardan; *ses şiddeti, boğumlama, solunum, vurgu-tonlamalar; duraksamalar ve gereksiz sesler çıkarma; beden dili, göz teması ve jest-mimik kullanımı; duygu yoğunluğunu hissettirme* maddeleri FİZİKİ BOYUT içinde ele alınmıştır. Bu başlıkta *"sesleri doğru boğumlayıp yutmadan çıkartabilir"* maddesi ile *"sözcükleri doğru ve anlaşılır biçimde söyler"* maddesi aynı işleme gönderim yapıyor gibi görünmektedir. BİLİŞSEL BOYUT altında ise *çelişkiye düşmeme, bütünlük, konudan sapmama, yineleme yapma* gibi metin tutarlılığı ölçütleri ile *yabancı sözcük kullanımı, gereksiz sözcük kullanımı, yöresel şive ve ağız özelliklerini kullanma* gibi sözcük seçimi ve ölçünlülük ile ilgili maddelere yer verilmiştir. Bu boyutta dil kullanımıyla ilgili maddeler (*ölçünlülük; tutarlılık; sözcüksel*

seçimler) tüm dil kullanımı görünümünü kapsamamaktadır (örneğin *bağlaşıklık*). Diğer yandan vurgu-tonlama gibi bir *söyleyiş* özelliği FİZİKİ boyut içinde yer alırken; *söyleyiş* kapsamında değerlendirilebilecek yöresel ağız kullanımının BİLİŞSEL boyut altında ele alınmasının nedeni açıklanmalıdır.

Çintaş-Yıldız ve Yavuz (2012), etkili konuşma becerisi için bir ölçek geliştirmeyi amaçlamış ve çalışmayı öğretmenlik formasyonu eğitimi alan öğrencilerle (n=342) yürütmüşlerdir. Çalışmada öğrencilerden, araştırmacılar tarafından oluşturulan taslak ölçeği kullanarak, bir önceki derslerine giren öğretim elemanının konuşmasını değerlendirmeleri istenmiştir. Bu uygulama sonrası açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış ve 24 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Ölçek şu başlıkları içermektedir: 1-SUNUM (somutlaştırma, tutarlılık, olumlu üslup; anlaşılabilirlik-ikna edicilik, güvenilirlik, günlük hayatla ilişkilendirme). 2-SES (sesin açık, net ve anlaşılır olması; işitilebilirliği; yükseltilecek etkili kullanılması; konuşma hızı). 3-ÜSLUP VE İFADE (durak kullanımı, telaffuz, kelime hazinesi, ölçünlü Türkçe, nezaket kuralları) 4. KONUŞMAYA ODAKLANMA (sesteki dalgınlık-tatsızlık, kibirlilik; duraksamalar [“ıı”, “aaa” “ıhhh”, “eee”], anlatım bozuklukları) 5. DİNLEYİCİLERİ DİKKATE ALMA (mizahtan yararlanma, konuşmayı dinleyicilerin yüz ve beden ifadelerini gözleyerek sürdürme, dinleyicilere değerli olduklarını hissettirme, terimleri açıklayarak kullanma). Bu ölçekte ulamlar arası karışmanın çok yoğun olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin *söyleyiş* özelliklerinin bir kısmı (durak, telaffuz vb.) *ÜSLUP VE İFADE* başlığı altında yer almaktayken, *sesin anlaşılır olması (=boğumlama)* SES başlığı altında ele alınmaktadır. Ayrıca *akıcılıkla* ilgili bir madde (*konuşma hızı*) SES başlığında; *duraksamalar*, *KONUŞMAYA ODAKLANMA* başlığında yer almaktadır. *Olumlu üslup* maddesi ise *ÜSLUP ve İFADE* başlığı varken *SUNUM* içinde ele alınmıştır. *Anlatım bozukluklarının* doğrudan *KONUŞMAYA ODAKLANMA* başlığına alınması da soru işareti doğurmaktadır. *DİNLEYİCİLERİ DİKKATE ALMA* ile *SUNUM* başlıklarının pek çok madde açısından birbirini kapsadığı görülmektedir. Bunların dışında ölçek, nesnel olarak gözlenmesi oldukça zor olacak maddeler (kibirlilik, dinleyicilere değerli olduklarını hissettirme vb.) içermektedir. Bu değerlendirmelerin yanı sıra ölçeğin geliştirilme süreciyle ilgili açık olmayan konular bulunmaktadır: Çalışmada öğrencilerin yalnızca bir konuşmacıyı mı yoksa birden fazla konuşmacıyı mı değerlendirdiği açık değildir. Bundan başka etkili konuşma gibi bir amacı olmayan öğretim elemanının ders anlatma sürecini değerlendiren öğretmenlik formasyonu öğrencilerinin bu konuda bir eğitim alıp almadığı da belirtilmemiştir. Tüm bu kısıtlarına karşın, bu ölçekten önce etkili konuşmayı hedefleyen bir ölçek geliştirme çalışması olmadığı için *Ekili Konuşma Ölçeğinin* alanyazınına katkı sağladığı düşünülebilir.

Kuzu ve Suna (2012), öğretmen adaylarına yönelik *Hazırlıklı Konuşma Ölçeğini* geliştirme amacıyla yürüttükleri çalışmalarında (n=216) uzman görüşleri doğrultusunda 40 maddelik likert tipi bir ölçek tasarlamıştır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri doğrultusunda 38 maddeye düşen ölçekteki maddeler şu başlıklar altında özetlenebilir: Bağlaşıklık (dilbilsellik, eksilteli yapılar vb.); söz varlığı (ölçünlülük, zenginlik, dinleyiciye uygunluk, anlamlılık); jest, mimik ve beden dili kullanımı; bürün öğelerinin kullanımı (ton, vurgu) ve ses yüksekliği; duraksamalar, dolgu sözcüklerinin kullanımı ve konuşma hızı; konu gelişimi (girişte konuyu belirtme, konu gelişimini sağlama, konu içinde kalma, konu akışının niteliği); metnin düzenlenişi (düşünceyi geliştirme yolları, tutarlılık, tekrarlar, nesnellik, yeterli alan bilgisi); görsel-işitsel araçların kullanımı-fiziki ortamın düzenlenmesi; göz teması / dinleyicinin ilgisini toplama ve etkileşim/ dinleyiciye uygunluk; soruları yanıtlama (net, yeterli yanıtlar verme; soğukkanlı-nazik olma); kıyafet / doğallık. *Hazırlıklı Konuşma Ölçeğinde söyleyiş, akıcılık, içerik, dil kullanımı, sunum* gibi ana başlıklar kullanılsa da her bir ana başlığı karşılayacak 38 madde, ölçek içinde dağıtılmıştır. Yalnızca *söyleyiş* başlığının kısıtlı bir biçimde (*vurgu/ton ve ses şiddeti*) ele alınmış olduğu görünmektedir. Dört madde ise olumsuz yazılmıştır (*sunum içerisinde birbiriyle çelişen ifadeler kullanılır* gibi).

Yüceer (2014) Türkçe öğretmenliği lisans programı birinci sınıf öğrencilerinin (n=94) hazırlıksız konuşma beceri düzeylerini belirlemek üzere yürüttüğü araştırmada her öğrencinin sınıf ortamında hazırlıksız konuşmalar yapmasını sağlamış video kayıtları almıştır. Konuşmaları değerlendirirken kendisinin geliştirdiği analitik dereceli puanlama anahtarını kullanmıştır. Bu ölçme aracında değerlendirme başlıkları ve alanları şöyledir: 1-SES (işitilebilirlik; sesin anlamlılığı [tekdüzelik / vurgu, tonlama ve duraklarla coşkunculuk ve akıcılığın sağlanması]; sesin açıklığı [telaffuz]). 2-BEDEN DİLİ (göz teması; jest; mimik). 3-KONUŞMA DÜZENİ (konu; organizasyon [metnin düzenlenişi ve tutarlılık]; geçişler [ana fikir ve yardımcı fikirler arası bağlantı]; tanım/örneklendirme/ayrıntılılandırma kullanımı; zaman

kullanımı [3-4 dk'lık bir konuşma bekleniyor.]). Söz konusu analitik dereceli puanlama anahtarında değerlendirme ulamları arasında karışma görülmemektedir. Ancak *tutarlılık* dışında *dil kullanımı ve yetkinliğine* ilişkin bir değerlendirme alanına yer verilmemiştir. Diğer yandan *akıcılık ve söyleyiş, sesin anlamlılığı* (vurgu, tonlama ve duraklarla coşkunluk ve akıcılığın sağlanması) başlığında birleştirilmiştir. Oysa alanyazınında *bürün öğeleri akıcılık* bakımından değil; *anlam ayırt edici dil kullanımını* desteklemesi bakımından ele alınmaktadır. Bu açıdan *sesin anlamlılığı* başlığının yeniden ele alınmasının yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü *bürün öğeleri (vurgu, ton, ezgi, durak vb.)* parçalar üstü ses birlikleri olarak değerlendirildiğinden; yalnızca sesin değil, seslemlerin, sözcüklerin, sözcük öbeklerinin ve tümcelerin anlamlı söylenmesinden söz edilebilir (bir tümcenin soru ezgisiyle söylenmesi gibi). Bu kuramsal bilgiler ışığında *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeğinde söyleyiş ve akıcılık* ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

Bulut (2015), mikro öğretim tekniğinin Türkçe öğretmen adaylarının (n=30) konuşma beceri ve kaygılarına etkisini araştırdığı çalışmasında *Konuşma Becerisi Gözlem ve Değerlendirme Formunu* geliştirmiştir. Formda üç ana başlık (başlangıç, sunum ve bitiş) ile *birlikte süreyi doğru kullanma ile konuşmanın genel olarak değerlendirilmesi* başlıkları bulunmaktadır. BAŞLANGIÇ başlığında *selamlama, amacı ve konuyu ifade etme* bulunmaktadır. SUNUM başlığında,

a. *İfade etme* (telaffuz; vurgu/tonlama/duraklamalar; konuşma hızı; işitilebilir bir sesle konuşma; tekrarlardan kaçınma [sözcük-tümce]; açık ve anlaşılır olma; akıcı dil kullanma; dinleyici seviyesine uygun dil kullanma; görgü kurallarına uyma)

b. *İçerik* (düşüncelerin sırası; tutarlılık; zengin söz varlığı; ilgi çekici örneklerden yararlanma; günlük yaşamla ilişkilendirme; tekrarlardan kaçınma [konu])

c. *Beden dili* (mimikler, jestler, konuya hakim duruş; sahne kullanma)

ç. *İletişim* (katılımcıların dikkat ve ilgisini çekme/ devamını sağlama; göz teması kurma) alt başlıkları bulunmaktadır. BİTİŞ'te ise *özetleme ile uygun bir kapanış* yer almaktadır.

Bulut'un (2015) geliştirdiği gözlem ve değerlendirme formunda *ifade etme* alt başlığında yer alan *açık ve anlaşılır olma* ve *akıcı bir dil kullanma* maddelerinin bulanık gönderimleri bulunduğu görülmektedir. *Açık ve anlaşılır olmanın* dilin hangi düzlemindeki (boğumlama, sözcüksel seçimler, gönderimler vb.) bir beklenti olduğu açıklanmalıdır. *Akıcı bir dil kullanma* maddesi ise karmaşık bir eyleme işaret ettiği için ve *akıcılığı* somutlaştıran alt eylemlere (*yineleme, konuşma hızını ayarlama*) farklı maddelerde yer verildiği için *akıcı bir dil kullanma* gibi bir maddeye gereksinim olmadığı düşünülmektedir. Öte yandan söz konusu gözlem ve değerlendirme formunda SUNUM'un *ifade etme, içerik, beden dili ve iletişim* başlıklarını kapsayan bir üst başlık olarak ele alınmasının oldukça işlevsel bir yaklaşım olduğu göze çarpmaktadır. Çünkü SUNUM, yapılan konuşma performansının bütününe kapsayacak biçimde kavramsallaştırılmıştır. *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeğinde sunum* kavramı, bir üst başlık olarak ele alınmamış, *etkileşim-sunum stratejileri* biçiminde bir indirgeme yapılarak kullanılmıştır.

Temizkan ve Atasoy (2016) aşamalı gelişime göre düzenlenen hazırlıklı konuşma etkinliklerinin Türkçe öğretmenliği lisans programı birinci sınıf öğrencilerinin (n=31) konuşma becerisine etkisini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmada, araştırmacılar tarafından geliştirilen *Hazırlıklı Konuşmaları Değerlendirme Ölçeği* kullanılmıştır. Bu form toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin 10 tanesi birinci sunumları değerlendirmek üzere kullanılmıştır. İkinci sunumları değerlendirmek amacıyla ilk sunumları değerlendirmede kullanılan ölçütlere 10 tane daha eklenmiş; üçüncü sunumları değerlendirme aşamasında ise 5 ölçüt daha eklenerek toplam 25 ölçüt elde edilmiştir. 1. *aşamada*, hitap, göz teması, sunumu özetleme, teşekkür etme, sahne kullanımı, sunumu planlama, ana kavramları açıklama, anlatım bozukluğu yapmama, sesi etkili kullanma, telaffuz; 2. *aşamada* görsellerden yararlanma, sunuma dinleyicileri katma, heyecanı dengede tutma, beden dilini etkili kullanma, metne bağlı kalmama, vurguları yerinde yapma, tonlamaya dikkat etme, kendine güven duyma, konuşma hızını ayarlama, dolgu söz ve seslere yer vermeme; 3. *aşamada* etkili bir giriş yapma, duraklamaları uygun yerde yapma, kelime ve kavramları doğru anlamda kullanma, konunun birlik ve bütünlük taşıması, konuyu gereksiz uzatmama ölçütleri eklenmiştir. Ölçek bir bütün olarak ele alındığında sunum niteliğinde bilgilendirici bir konuşmayı değerlendirecek ölçütlerin yer aldığı görülmektedir. Ölçekle ilgili yanıtlanmayı bekleyen soru ise her bir aşamada ölçeğin hangi maddelerinin o aşamaya dâhil edilip hangilerinin edilmeyeceğinin neye göre belirlendiğidir. Bu

kapsamda konuşmada aşamalı gelişimin bölümlenmesinin yeniden değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bir ölçeğin amaca uygun olarak farklı bölümlerinin kullanılması süreç değerlendirmesinde öngörülen bir durumdur. Ancak hangi bölümünün hangi amaca ya da gereksinime yönelik kullanılacağı açıklanamaz. Bu gereksinim dikkate alınarak *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*nde ana başlıklar, belirli alanlara yönelik becerileri kapsayacak biçimde tasarlanmıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada geliştirilen *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği (Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin)*, konuşma performansına değer biçmeyi konuşma performansının sürece bağlı olarak değerlendirilmesinde kullanılabilecek; konuşucuya zayıf ve güçlü olduğu alanlarda dönüt verilebilmesini sağlayacak bir araç olarak tasarlanmıştır.

İçeriğin uygunluğu ve derecelendirme ölçeğinin düzeyi, bireylerin ve kurumların gereksinimlerine bağlı olarak değişebileceği için (Hughes, 2003, s.134) *Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği*nin bütünü ya da amaca yönelik olarak her bir bölümü ayrı ayrı kullanılabilir. Diğer taraftan kapsam geçerliliği sağlandığı için konuşma becerisinin ölçülmesine yönelik başka ölçekler geliştirilirken “başvuru çerçevesi” olarak kullanılabilir.

Bu çalışmanın uygulama verisi içermemesiyle ilgili bir kısıtı bulunmaktadır. Bu kısıtın bu çalışmanın devamındaki çalışmalarla giderilmesi tasarlanmaktadır. Ölçeğin belirli bir konuşma türüne yönelik geliştirilmemiş olması ise kullanışlı yanıdır. Ölçek maddelerinin tamamı, tüm konuşma türlerinde yer alması gereken temel beklentileri karşılamak üzere yazılmıştır.

KAYNAKÇA

- ACTFL (1999). *The ACTFL Proficiency Guidelines: Speaking (revised 1999)*. Yonkers, NY: ACTFL.
- Aykaç, M. (2011). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı metinleriyle kurgulanan yaratıcı drama etkinliklerinin anlatma becerilerine etkisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Black, P. & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation, and Accountability*, 21(1), 5–31.
- Bozkurt, B. Ü. (2017). Türkçe anadili konuşucuları için konuşma becerisi değerlendirme çerçevesi önerisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 924-947.
- Bulut, K. (2015). *Mikro öğretim tekniğinin Türkçe öğretmen adaylarının konuşma beceri ve kaygılarına etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Cheng, L., & Fox, J. (2017). *Assessment in the language classroom: Teachers supporting student learning*. Palgrave.
- Council of Europe (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: CUP.
- Çintaş-Yıldız, D. ve Yavuz, M. (2012). Etkili konuşma ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 7 (2), 319-334.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied nursing research*, 5(4), 194-197.
- Erdem, A. (2012). *Yapılandırıcı karma öğrenme ortamlarının dinleme ve konuşma becerilerine etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gürhan, D. (2013). *Ses eğitimi çalışmalarının politikacıların konuşma becerilerine etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hughes, A. (2003). *Testing for language teachers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kartallıoğlu, N. (2015). *Bilişsel farkındalık stratejilerinin 7. sınıf öğrencilerinin konuşma becerilerini geliştirmeye etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kutlu, Ö., Doğan, C. D. ve Karakaya, İ. (2008). *Öğrenci başarısının belirlenmesi: Performansa ve portfolyoya dayalı durum belirleme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kuzu, T. ve Suna, H. E. (2012). Öğretmen adaylarına yönelik hazırlıklı konuşma ölçeği geliştirme çalışması. M. Aksan ve (Ed.) *5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı Bildiriler* (ss.139-147). Mersin: Mersin Üniversitesi.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Levitt, W. J. M. (1989). *Speaking: From intention to articulation*. Cambridge, Mass. The MIT Press.
- Lynn, M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. *Nursing Research*.
- Luoma, S. (2004). *Assessing speaking*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Maden, S. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının sözlü iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 44, 145-154.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara.
- Mertler, C. A. (2016). *Classroom assessment: A practical guide for educators*. Routledge.
- National Board of Education (2002). *The framework of the Finnish national certificates*. Helsinki: National Board of Education.
- Orhan, S. (2010). *Görsellerle desteklenmiş altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesine etkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Öztürk, A. (1997). *Tiyatro dersinin öğretmen adaylarındaki sözel iletişim becerilerine etkileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Popham, W. J. (2008) *Classroom assessment: What teachers need to know*. Pearson Education
- Sallabaş, M. E. (2011). *Aktif öğrenme yönteminin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin konuşma becerilerine etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Sargın, M. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma becerilerinin değerlendirilmesi*. Muğla: Muğla Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Temizkan, M. (2009). *Akran değerlendirmenin konuşma becerisinin geliştirilmesi üzerindeki etkisi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (12), 90-112.
- Temizkan, M. ve Atasoy, A. (2016). *Konuşma becerisinde aşamalı gelişim modelinin etkililiği üzerine bir değerlendirme*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (34), 78-97.
- Yüceer, D. (2014). *Türkçe öğretmenliği birinci sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül 2005, Denizli.

Ek 1- Konuşma Becerisi Gözlem Formu (Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin)

Boyut	Nu	Gözlenecek Davranışlar	Zayıf	Geliştirilebilir	Yeterli	Yetkin	Dönüt
SÖYLEYİŞ	1	Uygun yerde ve biçimde soluk alma					
	2	Solunum denetimini sağlama (diyafram nefesi almayı sürdürebilme)					
	3	Konuşma süresince doğru duruş (postür) sergileme					
	4	Konuşma seslerini doğru bir biçimde ve tam olarak çıkarabilme (artikülasyon/boğumlama)					
	5	İşitilebilir bir sesle konuşma (ses şiddeti)					
	6	Vurgu, ton, ezgi gibi söyleyiş özelliklerini etkili bir biçimde kullanabilme					
	7	Ölçünlü dili kullanma					
AKICILIK	8	Duraksamaların kabul edilebilir sürenin üstünde olmaması					
	9	Gereksiz yinelemelerden kaçınma					
	10	Konuşmayı doğal, rahat ve canlı (tekdüzelikten uzak) sürdürebilme					
	11	Konuşmayı olağan hızda sürdürebilme (önerilen aralık, dakikada 125-175 sözcük)					
İÇERİK-DİL KULLANIMI	12	Konuşmanın amacını girişte belirtme					
	13	Ardışık tümceler arasındaki mantıksal, anlamsal bağları kurabilme					
	14	Konuşmanın bölümleri arasında tutarlılığı ve bütünlüğü sağlayabilme					
	15	Konuşmayı, sapmalardan kaçınarak amaca uygun sürdürebilme					
	16	Sözvarlığını amaca uygun kullanabilme					
	17	Uygun kalıp ifadeleri (atasözü, deyim gibi) kullanabilme (SEÇİMLİK)					
	18	Örnek verme, karşılaştırma, alıntı yapma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanma					
	19	Konuşmanın temel amacını vurgulayarak bitirme					
ETKİLEŞİM-SUNUM STRATEJİLERİ	20	Uygun seslenme ifadelerini kullanma					
	21	Konuya hâkim bir şekilde konuşabilme					
	22	Konuşurken heyecanı kontrol edebilme					
	23	Konuşma süresine uyma					
	24	Konuşurken göz teması kurma					
	25	Beden dilini etkili kullanma					
	26	Dinleyicilerin tepkilerini izleme ve konuşmayı buna göre sürdürebilme					
	27	Soru-yanıt ve tartışma sırasında etkin dinleyebilme (SEÇİMLİK)					
	28	Soru-yanıt sırasında amaca uygun yanıt verme (SEÇİMLİK)					
	29	Tartışma sırasında söylemi uygun bir biçimde başlatabilme, sürdürebilme, söz kesme ve bitirebilme (SEÇİMLİK)					
	30	Tartışma sırasında karşı görüşlere saygılı olma / nezaket kurallarına uygun davranma (SEÇİMLİK)					

Ek 2- Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği (Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin)

BOYUT	Nu	Zayıf	Geliştirilebilir	Yeterli	Yetkin	
S Ö Y L E Y İ Ş	Solunum / Duruş	1	Konuşma sırasında solunum denetimini sağlayamıyor.	Konuşma sırasında solunum denetimini nadiren kaybediyor.	Konuşma boyunca solunum denetimini sağlayabiliyor.	
		2	Konuşmayı doğru duruş (postür) içinde sürdüremiyor.	Konuşma sırasında zaman zaman doğru duruşu kaybediyor.	Konuşma boyunca doğru duruş içinde kalabiliyor.	
	Boğum- lama	3	Konuşma seslerini doğru bir biçimde ve tam olarak çıkaramıyor.	Kimi konuşma seslerini doğru ve tam olarak çıkaramıyor.	Konuşma seslerini genellikle doğru ve tam olarak çıkarabiliyor.	
	Ses Şiddeti	4	Konuşmayı işitilebilir bir sesle sürdüremiyor.	Konuşmayı çoğu zaman işitilebilir bir sesle sürdüremiyor.	Konuşmayı genellikle işitilebilir bir sesle sürdürebiliyor.	
	Büyük (prozodik) Özellikler	5	Konuşmanın neredeyse tümünde vurgu, ton, ezgi gibi anlam ayırt edici bütün özelliklerini etkili kullanamıyor.	Vurgu, ton, ezgi gibi bütün özelliklerinde çoğu zaman hata yapmasa da bunları etkili bir biçimde kullanamıyor.	Vurgu, ton, ezgi gibi anlamı etkileyen bütün özelliklerini genellikle etkili bir biçimde kullanıyor.	
	Ölçün- lülük	6	Konuşmasını bölgesel ve yerel kullanımlarla sürdürüyor.	Konuşmasında bölgesel ve yerel kullanımlar görülse de kimi sapmalarla ölçünlü dili kullanabiliyor.	Ölçünlü dili, konuşmasının amacına uygun bir biçimde kullanabiliyor.	Konuşmasını, ölçünlü dili kullanarak, geniş düzgülü (elaborated code) olanakları içinde sürdürüyor.
A K I C I L I K	Duraksama (Doğru sesler veya sözcükler)	7	Konuşmasındaki duraksamalar (uu, eee gibi sesler ve beklemler) kabul edilebilir sürenin üstünde: Konuşma anlaşılabilir hale geliyor.	Konuşma sırasında sık sık duraksıyor, fakat bunlar kabul edilebilir sürenin altında: Duraksamalar konuşmada kopukluğa yol açıyor.	Konuşmasında ara sıra görülen duraksamalar, kabul edilebilir sürenin altında: Duraksamalar konuşmada kopukluğa yol açmıyor.	Konuşmasında nadiren görülen duraksamalar, kabul edilebilir sürenin altında: Konuşma bir bütün olarak algılanabiliyor ve akıcı bir biçimde ilerliyor.
	Yine- leme	8	Konuşmasında çoğu zaman gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri görülüyor: Konuşmada akıcılık bozuluyor.	Konuşmasında gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri görülüyor: Yinelemeler akıcılığı olumsuz etkiliyor.	Konuşmasında nadiren gereksiz sözcük ve tümce yinelemeleri görülüyor: Akıcılık bozulmayacak düzeyde.	Konuşmasında sözcük ve tümce yinelemelerinden kaçınıyor: Konuşma akıcı bir biçimde ilerliyor.
	Konuşma Hızı - Anlaşılabilirlik	9	Konuşmasını olağan hızda sürdüremiyor: Konuşma hızının beklenen düzeyde olmaması (önerilen aralık, dakikada 125-175 sözcük) bütünlüğü ve anlaşılabilirliği olumsuz etkiliyor.	Konuşmasının çoğunda beklenen konuşma hızını sağlayamıyor: Konuşması anlamsal açıdan bir bütün olarak algılanamıyor.	Konuşmasını genel olarak olağan hızda (ne hızlı ne yavaş) sürdürebiliyor: Konuşma dinleyicinin dikkatini zorlamayacak biçimde akıyor.	Konuşmasını olağan hızda (ne hızlı ne yavaş) sürdürebiliyor: Konuşmasının bütünlüğünü koruyabiliyor ve dinleyicinin dikkatini toplayabiliyor.
	Doğallık ve Canlılık	10	Konuşma sırasında doğal değil ve konuşmayı tekdüze sürdürüyor; bu durum konuşmanın canlılığını kaybetmesine neden oluyor.	Konuşma sırasında çoğu zaman doğal değil. Konuşma yer yer tekdüze bir akış kazanıyor.	Ara sıra denetimi kaybetse de konuşmayı genellikle doğal ve canlı sürdürebiliyor.	Konuşmayı doğal ve canlı (tekdüzelikten uzak) sürdürebiliyor; böylece konuşma akıcılık kazanıyor.

Ek 2- Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeği (Anadili Türkçe Olan Konuşucular İçin) (devamı)

BOYUT		Nu	Zayıf	Geliştirilebilir	Yeterli	Yetkin			
D İ L Y E T K İ N L İ Ğ İ	Sözcük- sel seçimler	11	Sözcükleri ve sözcük öbeklerini, amaca uygun kullanamıyor.	Kullandığı sözcükler ve sözcük öbekleri, çoğu zaman konuşma amacına uygun değil.	Kullandığı sözcüklerin ve sözcük öbeklerinin konuşma amacına uygun olduğu görülüyor.	Konuşma amacına uygun bir biçimde, sözcükleri ve sözcük öbeklerini etkili bir biçimde kullanabiliyor.			
	Bağlıklık (tümcesel/ metinsel)	12	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağlar zayıf: <i>Gönderimler, değiştirimler ve eksiltmeler bulanık. Bağlaç kullanımı günlük dilden temel örneklerle sınırlı.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, en temel düzeyde kuruyor: <i>Kimi zaman gönderimler, değiştirimler ve eksiltmeler bulanık. Konuşmada aynı sözcüğün tekrarından doğan yoğunluk görülüyor.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, genel olarak kurabiliyor: <i>Konuşmadaki küçük yapı birimlerini uygun araçlarla (gönderim, değiştirim ve eksiltmeler; bağlaçlar) bağlıyor.</i>	Konuşmasında ardışık tümceler arasındaki mantıksal-anlamsal bağları, yetkin düzeyde kurabiliyor: <i>Gönderim, değiştirim ve eksiltmeler açık. Bağlaç kullanımı çeşitli. Yinelemeleri ve çağrışımsal sözcük ilişkilerini etkili bir biçimde kullanıyor.</i>			
	Tutarlılık (metinsel)	13	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılığı ve bütünlüğü sağlayamıyor: <i>Konuşma görevinin dışındaki konulara sapmalar görülüyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki tutarlılığın ve bütünlüğün zayıf olduğu görülüyor: <i>Konuşmayı kimi konu dışı sapmalara karşı sürdürüyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki mantıksal-anlamsal tutarlılık orta düzeyde: <i>Konuşmayı nadiren görülen sapmalarla amaca uygun sürdürebiliyor.</i>	Konuşmasının büyük anlamsal birimleri arasındaki mantıksal-anlamsal tutarlılık yetkin düzeyde: <i>Konuşmayı, sapmalardan kaçınarak, amaca uygun bir biçimde sürdürebiliyor.</i>			
	Üstmetinsel ve söylemsel düzenleme	14	Konuşması, konuşma amacı açısından üstmetinsel ve söylemsel gerekleri içermiyor.	Konuşmasında, konuşma amacının gerektirdiği üstmetinsel ve söylemsel özellikler, bulanık ve karmaşık bir biçimde sunuluyor.	Konuşması, büyük oranda konuşma amacının üstmetinsel ve söylemsel gereklerini içeriyor.	Konuşması, konuşma amacının gerektirdiği üstmetinsel ve söylemsel yapıya sahip: <i>Beklenen söylem kalıplarını ve üstmetinsel yönlendiricileri etkili bir biçimde kullanıyor.</i>			
Davranışlar (1= zayıf; 2= geliştirilebilir; 3= yeterli; 4= yetkin)									
E T K İ L E Ş İ M - S U N U M	15	Konuşmasında seslenme ifadelerini etkili bir biçimde kullanabiliyor: <i>Dinleyici kitlesine, bağlama ve konuşmanın bölümlerine uygun seçimler yapabilme</i>				1	2	3	4
	16	Konuşmayı konuya egemen bir tavırla sürdürebiliyor: <i>Gözlemlenemediğinde "seçimlik" maddeler gibi dışarıda tutulabilir.</i>							
	17	Konuşurken kaygı, heyecan gibi duyguları denetleyebiliyor: <i>Gözlemlenemediğinde "seçimlik" maddeler gibi dışarıda tutulabilir.</i>							
	18	Verilen konuşma süresini denetliyor; konuşmayı verilen süreye uyarlayabiliyor.							
	19	Dinleyicilerin tepkilerini izliyor ve konuşmayı tepkilere göre sürdürebiliyor: <i>Ses şiddetini değiştirme, ek açıklama yapma, konuyu değiştirme vb. stratejileri kullanma</i>							
	20	Konuşurken dinleyicilerle göz teması kurarak etkileşime geçiyor.							
	21	Beden dilini etkili bir biçimde (<i>ne az ne de fazla</i>) kullanabiliyor.							
	22	Görsel-işitsel araçları etkili kullanabiliyor. (SEÇİMLİK)							
	23	Sahneyi etkili kullanabiliyor. (SEÇİMLİK)							
	24	Konuşma sırasında denetimi dışında gelişen dış uyaranları yönetebiliyor. (SEÇİMLİK)							
25	Konuşmanın soru-yanıt bölümünde ve tartışma sırasında karşındakileri odaklanarak dinleyebiliyor. (SEÇİMLİK)								
26	Konuşmanın soru-yanıt bölümünde amaca uygun yanıtlar verebiliyor: <i>Konu dışına sapmadan uygun yanıtlar verebilme; eksik-hatalı olduğu durumları yönetebilme vb. (SEÇİMLİK)</i>								
27	Tartışma sırasında söylemi yönetebiliyor: <i>Söylemi uygun bir biçimde başlatabilme, sürdürebilme; söz alma/söz kesme durumlarında gerekli dilsel davranışları gösterebilme vb. (SEÇİMLİK)</i>								

Ek 3- Konuşma Becerisi Derecelendirme Ölçeğinin Kullanıcıları İçin Sözlükçe

Bağlaşıklık (cohesion): Bir söylem ya da metnin yüzey yapısında, dil öğelerinin birbiriyle bağlantılanması; örneğin ad ile adılar arasındaki bağlantılar, eylem zamanlarının uyumu, sözcük yinelemeleri yoluyla kurulan ilişkiler bağlantılı ilişkileri arasında sayılabilir.

Boğumlama (articulation): Sesleme öğeleri aracılığıyla seslerin oluşturulup çıkarılmasıdır.

Bürün (prosodic) **özellikleri**: Kimi zaman 'parçaüstü' ile eşanlamli kullanılır. Ton, vurgu, durak, süre vb. ses olgularının genel adıdır.

Durak (pause): Söz zincirinde belli bir süre kapsayan kesintidir. Kimi bağlamlarda durak bulunması ya da bulunmaması ayrı bir işlev yerinde getirir.

Duraksama (filler words and pause): Konuşucunun sözcelerini aktarıırken kurgulama ya da gerekli dilsel yapıyı çağırma sırasında yaptığı, kimi zaman stratejik süre kullanımıdır.

Konuşma sesi (phoneme): Konuşucunun oluşturduğu dile ait seslerdir. Konuşucular dile ait olmayan sesler de çıkarabilir. Bu nedenle 'konuşma sesi' ayırımına gidilmektedir.

Ölçünlü dil (standart language): Bir dilsel toplulukta ortak normlara dayanan, hem yazı hem de konuşma dili olarak düzenlenmiş ve bölgelerüstü anlaşma aracı olarak benimsenip kurumlaşmış olan dil.

Söyleyiş (telaffuz [pronunciation]): Sesleme edimi sırasmda sesleri ve bürünsel öğeleri söyleme, gerçekleştirme

Tutarlılık (coherence): Birbirini izleyen tümce ya da sözcelerin sözdizim, anlam ve kullanım bakımından, çelişmezlik ilkesine uygun bir biçimde bir arada bulunmasıdır.1

Üstmetinsel ve söylemsel düzenleme (metatextual and discursive organisation): Konuşmayla ilgili türsel gerekliliklerin kullanımı. Örneğin türe özgü olarak konuşmayı başlatma, konuşmayı bitirme, türe göre düşünceyi geliştirme yollarını kullanma vb